

Hugon Zapałowicz (1852 – 1917)

Hugon Zapałowicz ur. 15 listopada 1852 w Lublanie, zm. 20 listopada 1917. Polski podróżnik, botanik, prawnik, badacz Karpat i gór środkowej Argentyny, prekursor turystyki babiogórskiej, przewodnik, poeta.

W 1871 r. ukończył ośmioletnie C.K. Wyższe Gimnazjum w Przemyśle i w tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Prawa i Administracji na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

W 1875 r. ukończył studia, jednak przez następnych 5 lat obok pracy w zawodzie prawnika wiele czasu poświęcał swojej nowej pasji - naukom przyrodniczym, prowadząc badania botaniczne i geobotaniczne w masywie Babiej Góry. W latach 1880-1905 służył w wojsku austriackim, gdzie w randze kapitana sprawował funkcję sędziego wojskowego przy tyrolskim pułku strzelców. Jednocześnie w latach 1880 - 1881 uzupełniał na Uniwersytecie Wiedeńskim studia z zakresu botaniki, poznawał florę Alp.

W 1888 wyruszył w podróż dookoła świata. Swoją wyprawę rozpoczął w Wiedniu, gdzie się przygotowywał, a następnie przez Paryż, Bordeaux skierował się statkiem do Buenos Aires w Argentynie. W marcu 1889 wyruszył z Buenos Aires, przez Bahia Blanca i Punta Alta, na zachód kontynentu. Podróżował rzekami Mergo i Limay do jeziora Nahuel Huapi (u podnóża Andów), następnie przeszedł przez Andy, zwiedził Chile, wyspę Juan Fernandez i Valdivię. Stamtąd popłynął na północ wzdłuż wybrzeża, zatrzymując się po drodze w Talcahuano, Valparaiso, Coquimbo, Antofagastie, Arice, Collao, Limie oraz Tumbes Guayaquil i na koniec dotarł do Panamy.

W trakcie tych podróży Zapałowicz zebrał zbiory fauny i flory oraz poczynił wiele zapisków na temat napotykanych plemion indiańskich. Najwięcej czasu poświęcił Indianom Tehuelczom, wędrownym mieszkańcom Patagonii. Całą swą podróż opisał w dwutomowej książce pt. "Jedna z podróży naokoło ziemi" (Lwów 1899). Sporządził mapę geologiczną Patagonii i ogłosił kilka prac naukowych dotyczących tego regionu.

W 1894 r. został powołany na członka krakowskiej Akademii Umiejętności.

Po przejściu na wojskową emeryturę Zapałowicz zamieszkał w 1905 r. w Zawoi. Aby przeciwstawić się naporowi niemieckich turystów w rejonie Babiej Góry. 14 maja 1905 r. założył Oddział Babiogórski polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego z siedzibą w Makowie Podhalańskim (wkrótce przeniesiony do Żywca). W 1906 r., 20 maja, został wybrany na prezesa tego Oddziału. W tym czasie wystarał się o budowę drogi z Makowa do Zawoi. W lipcu 1906 r. wyznakował kolorem czerwonym pierwszy polski szlak turystyczny w tej części Beskidów, z Suchej do Zawoi, a następnie kilka dalszych szlaków w rejonie Babiej Góry.

W obliczu wzniesienia w 1905 r. przez "Beskidenverein" niemieckiego schroniska pod szczytem Babiej Góry, najważniejszym dokonaniem Zapałowicza w tym czasie było jednak zebranie odpowiednich funduszy i doprowadzenie do zbudowania na Babiej polskiego schroniska turystycznego. Schronisko Oddziału Babiogórskiego TT otwarto w 1906 r. na polanie Markowe Szczawiny, na północnym stoku góry (od 1925 r. schronisko nosi imię H. Zapałowicza).

W 1908 r. przeniósł się do Lwowa, gdzie poświęcił się badaniom florystycznym w Karpatach Wschodnich.

W 1909 r. Zapałowicz został członkiem honorowym Oddziału Babiogórskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. W uznaniu jego zasług zarówno w dziedzinie badania Karpat, jak i w zakresie turystyki, w 1913 r. uzyskał godność członka honorowego Towarzystwa Tatrzańskiego obok **Kazimierza Przerwy Tetmajera** i **Stanisława Witkiewicza**.

W 1914 r. ponownie został powołany jako sędzia do wojska austriackiego. Od 1915 r. do śmierci przebywał w niewoli rosyjskiej. Zmarł 20 listopada 1917 w Perowsku (Turkiestan Zachodni).

W dowód uznania w dziedzinie badań botanicznych jego imieniem nazwano nowe gatunki roślin: *Alchemilla zapalowiczi* Pawł. (przywrotnik Zapałowicza), *Ranunculus zapalowiczi* Pacz.

(jaskier Zapałowicza). W obliczu późniejszych badań nad systematyką roślin nazwy te jednak nie utrzymały się

Hugon Zapałowicz jest autorem wielu opracowań związanych z florą i budową geologiczną Tatr, opisu szaty roślinnej i dawnych zlodowaceń w Karpatach Wschodnich i Południowych.

- Roślinność Babiej Góry pod względem geograficzno-botanicznym ("Spraw. Komis. Fizjogr." 14, 1880)- szczegółowe badania botaniczne na Babiej Górze;
- Kilka słów o geografii roślinnej "Kosmos" 16, 1891,
- Krytyczny przegląd roślinności Galicyi I-IV, Kr. 1906 - 1914,
- Prof. F. Paxa Grundzüge der Pflanzenverbreitung in den Karpathen "Kosmos" 34, 1909.
- Jedna z podróży naokoło ziemi, Lwów. 1899 - opis podróży dookoła świata.
- Z Czarnohory do Alp Rodneńskich, H Zapałowicz, Kielce, 2001.